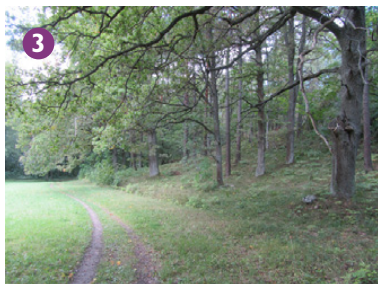

KULTURPROMENAD SKOGSÖ

I Skogsö naturreservat finns både trolsk barrskog och lummiga kulturlandskap med öppna fält. Området har en spännande historia som anknyter till den gamla farleden vid Stäket och till rysshärjningarna 1719. Från samma århundrade finns välbevarade torpmiljöer som berättar om områdets äldre historia som jordbruksbygd. Promenaden är cirka 7 km och går på både skogsstigar och vägar.

1 NEGLINGE STATIONSSAMHÄLLE

Samhället vid Neglinge station växte upp kring sekelskiftet 1900. Järnvägstrafiken till Saltsjöbaden förde med sig lok- och vagnverkstäder samt bostäder till personalen.

I Neglinge fanns även tidigt privatvillor och olika serviceinrättningar för villaorten Saltsjöbadens behov.

2 NEGLINGESKOLAN OCH ODENVÄGEN

I stationssamhället bodde många barnrika familjer och därför behövdes en egen skola. Järnvägsbolaget skänkte tomten till skolbygget. Skolans lägre del av trä sägs komma från Stockholmsutställningen 1897 där den var utställd som mönsterbyggnad för skolor på landsbygden. Skolan byggdes ut 1912 mot Odenvägen. På Odenvägen byggdes samtidigt villor i nationalromantisk stil.

3 KULTURLANDSKAP VID SKUTVIKEN

Efter Neglinges och Igelbodas villaområden kommer man via Knagelbacken in i Skogsö naturreservat. Efter ett dike öppnar sig skogen och man ser ett litet kulturlandskap med stora ekar. Markerna gränsar till Skutviken och ett torp som finns där.

4 SKUTVIKENS SMÅBÅTSVARV

I början av 1900-talet ansågs Skutviken vara en lämplig plats för ett varv för fritidsbåtar, tack vare närheten till farleden via Stäket och Lännerstasundet. Varvet syns från Skutudden. Namnet Skutviken är flera hundra år gammalt, troligen användes den skyddade viken i äldre tider som en naturhamn för skutor som väntade på bättre väder.

5 SKUTUDDENS TORP

På Skutudden finns en välbevarad stuga och timret i stugan är från mitten av 1700-talet. På en karta från 1690-talet är ett fiskartorp utmärkt på udden. Verandan med snickarglädje fick stugan under 1800-talets slut när den användes som sommarnöje. Närmare stranden ligger en mindre stuga, ihopbyggd med en bod, som troligen är från 1800-talets första hälft. En grov ek växer mycket

nära stugan. Kring bebyggelsen finns spår av odlingsmark och längst ut på udden syns resterna av en park och höga terrassmurar som tillhört en sommarvilla från slutet av 1800-talet.

6 EKORN

Torpet Ekorn (Ekhorn) är från 1700-talets slut och var ett rastställe för skärgårdsbor som färdades utmed sjöleden Skogsö-Stäket. Stugan fungerade en tid som båtsmanstorp, idag är den privatbostad. Vintertid har isen svårt att lägga sig i Stäket och därför fick man ta sig över Skogsö i dalgången förbi Skogsöträsk och Ekorn.

7 SALTSJÖBADENS KYRKOGRÅRD

Saltsjöbadens kyrkogård anlades 1921 och ligger naturskönt på en ås vid Stäkets strand. Det lilla kapellet byggdes samma år som kyrkogården. Arkitekt till både kyrkogården och kapellet var Erik Bülow Hübe. Saltsjöbaden hade blivit en egen församling 1913 men vid kyrkan, som ligger vid Neglingevikens bergiga strand, gick det inte att anlägga en kyrkogård.

På kyrkogården finns en bevarad skans från 1700-talet. Gravarna på kyrkogården kan berätta om människor från bygden, bland annat ligger den kände båtbyggaren August Plym begravd här. Hans småbåtsvarv låg i Neglinge, intill Skogsö.

8 TULLVAKTSSTUGA VID KNAPENS HÅL

Vid Knapens hål ligger en liten gul 1870-talsbyggnad med snickarglädje. Det var Gustavsbergsbolagets tullvaktsstuga. Bolaget tog in tullavgifter och underhöll farleden från 1850-talet till 1945. Innan dess var det Boo gård som hade ansvar för farleden. Den smala passagen är uppkallad efter den statliga tulltjänstemannen Olof Knaap som arbetade här fram till 1710 då han smittades av pesten. Knapens hål var en av de platser där häftiga strider ägde rum mellan svenska och ryska trupper den 13 augusti 1719.

9 SKOGSÖMONUMENTET

Monumentet restes 1905 till minne av sammandrabbningen mellan svenska och ryska styrkor den 13 augusti 1719. Det ligger väl synligt på ett berg ovanför Skogsös ångbåtsbrygga, men kanonerna är märkligt nog riktade mot Stockholm. Från monumentet har man fin utsikt mot Knapens hål.

10 BOO GAMLA KYRKOGRÅRD

Idag ligger Boo kyrka och kyrkogård vid Värmdövägen men tidigare låg församlingens kyrkogård här på Skogsö. På 1630-talet byggdes ett kapell på Boo-sidan av Stäket och kistorna fördes över vattnet med roddbåt. Under pestepidemin 1710 begravdes 177 personer på kyrkogården och troligtvis finns även gravar med stupade från slaget vid Stäket 1719. Kyrkogården användes även av gårdarna på andra sidan Baggensfjärden, till exempel begravdes Ingaröbor här innan Ingarö fick ett eget kapell 1792.

11 BOO GÅRD

Boo gårds huvudbyggnad syns tydligt från Kyrkogårdsudden på Skogsö. Huset byggdes strax efter rysshärjningarna 1719 då gården brann. På badplatsen framför gården hittades 2010 ett båtvrak från slutet av 1600-talet, vilket visar att gården hade sin hamnplats här. Man har också hittat rester av en brygganläggning från sent 1500-tal. Boo gård blev herrgård på 1500-talet, men gården har funnits sedan vikingatiden. Fynd av ett runstensfragment och flera järnåldersgravar tyder på att gården hade en viktig roll redan för 1 000 år sedan.

12 BOO FISKELÄGE

På Boo-sidan av Stäket fanns redan vid 1700-talets början ett fiskartorp. Torpet och en sjöbod syns väl från Kyrkogårdsudden på Skogsö. Baggensfjärden var förr känd för ett bra strömmingsfiske.

13 SKOGSÖ GAMMELGÅRD

Skogsö gård nämns i källor från 1400-talet men gravar från vikingatiden tyder på att gården kan vara ännu äldre. Gårdsbebyggelsen låg från början mitt på Skogsö, vid en numera uppgrundad vik av Stäket. Någon gång efter rysshärjningarna 1719, då gården brändes ner, flyttades bebyggelsen till Skogsövikens vid Baggensfjärden. Gården kallas idag för Skogsö gammelgård. Den äldsta stugan är en låg panelad timmerbyggnad från 1800-talets början.

14 UTSIKTSKLIPPA

Efter villabebyggelsen vid Skogsös östra strand finns en stig som leder till en klippa med vid utsikt över Baggensfjärden. Härifrån ser man bland annat parken som tillhör Beatelunds säteri, där Ingarö möter Kolström på andra sidan fjärden. Nära utsiktsplatsen har man hittat fynd från slaget vid Stäket 1719 som tyder på att de ryska trupperna steg i land här. De mötte svenskt motstånd på ängarna vid Skogsöträsk. Målet var huvudstaden som ryssarna tänkte bränna ner för få slut på det stora nordiska kriget som hade pågått sedan 1700.

15 SLAGFÄLTET PÅ SKOGSÖ

Från Skogsös sydöstra strand leder en gångväg genom skogen till ett öppet kulturlandskap. Här på hästhagarna utspelade sig hemska scener den 13 augusti 1719. Flera hundra människor miste livet då ryska soldater från tsar Peters galärflotta mötte svenska trupper. Före slaget hade ryssarna härjat och plundrat i skärgården och civilbefolkningen där hade drabbats hårt.

Målet var Stockholm, men efter att ha stridit en hel dag på Skogsö hejdade sig ryssarna och Stockholm räddades. Två år senare slöts fred mellan Sverige och Ryssland. Arkeologiska fynd från slagfältet vittnar om en seg eldstrid, mängder av kulor har hittats men även andra fynd som till exempel uniformsdetaljer.

16 KOLONILOTTSOMRÅDE OCH TRÄDGÅRDS-MÄSTARBOSTAD

Marken som idag används till kolonilotter var i äldre tider en äng som kallades för Träskängen. Här anlade järnvägsbolaget i Saltsjöbaden en handelsträdgård 1907. Handels-trädgården försåg Grand Hotel och de som arbetade på järnvägsbolaget med grönsaker, frukt och blommor och lades ner omkring år 1950. Den bevarade trädgårdsmästarebostaden i nationalromantisk stil är från 1907.